Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Alexandru Bleoancă

Teoria generală a dreptului

Ediția 2
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2018

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

Cuvânt-înainte ..... **VII**

Abrevieri ..... **IX**

I. Ce este dreptul? **1**
§1. Semnificaţiile noţiunii de „drept" 1
§2. Dreptul obiectiv 3
§3. Dreptul subiectiv 5
§4. Ştiinţa dreptului 7

II. Dreptul obiectiv **10**
§1. Dreptul şi statul 10
§2. Principiile şi funcţiile dreptului 17
2.1. Principiile dreptului 17
2.2. Funcţiile dreptului 18
§3. Sistemul dreptului 21
3.1. Corelaţiile dreptului în sistemul normativ social 21
3.2. Sistemul dreptului 23
§4. Izvoarele dreptului 28
§5. Actul normativ, principalul izvor formal de drept 43
5.1. Noţiuni generale 43
5.2. Principiile legiferării 44
5.3. Elaborarea actelor normative 47
5.4. Sistematizarea actelor normative 58
§6. Norma juridică, elementul de bază al dreptului 59
6.1. Noţiune 59
6.2. Trăsăturile normei juridice 61
6.3. Structura normei juridice 64
6.4. Clasificarea normelor juridice 72
6.5. Acţiunea normei juridice 78
6.5.1. Acţiunea normei juridice în timp 79
6.5.2. Acţiunea normei juridice în spaţiu şi asupra persoanelor 85
6.6. Interpretarea normei juridice 91
6.6.1. Necesitatea interpretării 91
6.6.2. Felurile interpretării normei juridice 94
6.6.3. Metodele interpretării normelor juridice 96
6.6.4. Rezultatele interpretării normelor juridice 103
§7. Conflictul de norme 105
§8. Realizarea dreptului 106

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

III. Dreptul subiectiv 110
§1. Raportul juridic 111
1.1. Noţiunea de raport juridic 111
1.2. Trăsăturile raportului juridic 113
1.3. Structura raportului juridic 114
1.3.1. Conţinutul raportului juridic 115
1.3.2. Subiectele (părţile) raportului juridic 126
1.3.3. Obiectul raportului juridic 133
§2. Izvoarele raportului juridic 138
§3. Răspunderea juridică 140
3.1. Noţiunea de răspundere juridică 140
3.2. Formele răspunderii juridice 141
3.3. Condiţiile generale ale răspunderii juridice 144

IV. Ştiinţa dreptului 149
§1. Sistemul ştiinţei dreptului 149
§2. Metodele cercetării ştiinţifice a fenomenului juridic 155

Teste grilă 161

Index 165

Glosar de expresii latine 167

Bibliografie selectivă 171

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuvânt-înainte

Profesorul Mircea Djuvara, în perioada interbelică, arăta că *Teoria generală a dreptului* este *„un studiu preliminar de orientare, înfățișând o sinteză cât mai strânsă și pe cât posibil mai ordonată a întregii științe a dreptului"*. Mai sublinia și că ea studiază „articulația însăși a gândirii juridice, căutând să determine în felul acesta ce este esențial dreptului și se regăsește în toate ramurile și manifestațiile lui; ea distinge astfel dreptul de celelalte discipline științifice"[1].

Așadar, *Teoria generală a dreptului* urmărește să-i familiarizeze pe studenți cu dreptul, sub toate aspectele sale. Pentru a ajunge și noi la acest rezultat, propunem să facem apel la experiența didactică a celor mai vechi profesori de drept, respectiv a jurisconsulților Imperiului Roman: „Dreptatea este voința constată și statornică de a da fiecăruia ce i se cuvine. Jurisprudența este cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința a ceea ce este drept și nedrept. Pornind de la aceste premise generale și începând noi să înfățișăm legile poporului roman, ni se pare că *metoda cea mai corespunzătoare de tratare constă în a explica fiecare temă, mai întâi într-o expunere ușoară și simplă și numai după aceea într-una foarte îngrijită și minuțioasă.* Altfel, dacă de la bun început am încărca mintea încă fragedă și slabă a studentului cu multe și diferite cunoștințe, se va întâmpla una din două: sau îl vom îndepărta de la studiul dreptului sau, cu prețul unei grele munci, adesea chiar cu neîncrederea care de cele mai multe ori descurajează pe cei tineri, vom ajunge mai târziu acolo unde ar fi putut ajunge, călăuzit pe o cale mai lesnicioasă, mai repede, fără mare trudă și fără îngrijorare"[2].

Avem, în cele arătate, obiectul de studiu (Teoria generală a dreptului) și metoda de studiu (analiza graduală, de la simplu la complex). Ne dorim ca, în cursul de față, să urmăm sfaturile celor vechi atât în privința obiectului (evitând lipsa de ordine sau de sinteză), cât și a metodei (nu vom trata subiectul ca și cum cititorul este deja familiarizat cu toate instituțiile de drept), pentru că teoria generală a dreptului este studiată, tradițional, în primul semestru al primului an de facultate, adică atunci când cunoștințele de specialitate ale studenților sunt minime. În caz contrar, am putea ajunge ca examenul la această materie să tindă a deveni o piatră de hotar, un prag pe care studenții cu greu să îl treacă. Or, dimpotrivă, dorința noastră este ca studenții să îndrăgească dreptul, în general, și *Teoria generală a dreptului*, în special, încă de la primele cursuri.

---

[1] *M. Djuvara*, Teoria generală a dreptului (Enciclopedia juridică). Drept rațional, izvoare și drept pozitiv, Ed. All Beck, București, 1999, p. 21 și 23.

[2] „Instituțiile lui Iustinian", Cartea întâi, secțiunea „I. Despre dreptate și drept", apud *V. Hanga*, Iustiniani Institutiones. Instituțiile lui Iustinian, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 11.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Prezenta lucrare nu își propune să concureze cursurile consacrate de *Teoria generală a dreptului*, cum sunt, de exemplu, cele ale profesorilor Nicolae Popa[1] sau Costică Voicu[2]. Dimpotrivă, având în vedere poziția stabilă a conținutului acestor lucrări, prezentul curs va face trimitere adesea la ideile și demonstrațiile cuprinse în ele. Mai mult chiar, pentru aprofundarea înțelegerii noțiunilor și instituțiilor de drept, este necesară parcurgerea unor astfel de cursuri, fără de care studiul *Teoriei generale a dreptului* nu poate rămâne, inevitabil, decât fragmentar.

Dar, spre a obține rezultatul pe care l-am arătat – ca studenții să îndrăgească dreptul – am propus o abordare a materiei în sinteză, manualul de față dorindu-se a fi „expunerea ușoară și simplă". Astfel, întâi ne-am propus a răspunde la întrebarea „Ce este dreptul?", și pentru aceasta am analizat cele trei sensuri juridice ale noțiunii – sistem de norme (dreptul obiectiv), posibilitate de conduită a unui individ (dreptul subiectiv) și știință (științele juridice) – în câte un capitol dedicat. Așadar, lucrarea are numai patru capitole.

Apoi, am căutat reducerea abstractizării, folosind exemplificări pentru cele mai multe dintre instituțiile analizate în curs și, bazându-ne pe aceste exemple, am creionat regula generală. Am urmat, așadar, metoda inducției, pornind de la premise bazate pe experiență, adică de la particular, și ajungând la concluzii generale.

Nu în ultimul rând, am respectat caracteristica principală a materiei, de teorie generală, sens în care am reliefat rolul unificator al acesteia în raport cu științele juridice de ramură.

Sperăm că scopul nostru a fost atins și că prezenta lucrare va fi un bun instrument de lucru, atât pentru studentul care abia descoperă tainele dreptului, cât și pentru practicianul care urmărește să își reamintească și să-și structureze informațiile teoretice pe care deja le are.

Această a doua ediție adaugă informații noi, a căror necesitate a reieșit din folosirea manualului de către studenți, care, în calitate de principali beneficiari, ne-au arătat, uneori expres, alteori doar implicit, unde sunt necesare completările. Mulțumim, pe această cale, atât lor, cât și tuturor celor care au contribuit la îmbunătățirea cărții.

---

[1] *N. Popa*, Teoria generală a dreptului, ed. 5, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

[2] *C. Voicu*, Teoria generală a dreptului, Ed. Universul Juridic, București, 2010.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

I. Ce este dreptul?

§1. Semnificaţiile noţiunii de „drept"

1. Ce este dreptul? Dacă e întrebat „Ce este dreptul?", omul se gândeşte la noţiunea de dreptate, care, la rândul său, decurge din adevăr şi corectitudine; chiar dacă nu-i ştie definiţia, cel întrebat va face apel la noţiunile care i se par cele mai apropiate[1].

Asocierea noţiunii de „drept" cu dreptatea, adevărul şi corectitudinea nu este dincolo de orice dispută. De exemplu, cei mai mulţi oameni vor fi de acord cu afirmaţiile că a spune adevărul este un lucru drept şi că este corect ca un hoţ să fie pedepsit. Însă, dacă vor fi întrebaţi „Vi se pare drept să plătiţi impozit pe venit, adică statul să vă ia o parte dintre banii pentru care aţi muncit?", vor exista la fel de mulţi care să considere impozitarea ca o nedreptate[2].

În acelaşi fel, majoritatea vor fi de acord că proprietarul unei locuinţe poate să o folosească după cum doreşte, de exemplu dând afară persoanele care nu au niciun drept să stea în acea locuinţă. În schimb, tot majoritatea nu vor fi de acord că proprietarul poate să dea afară chiriaşul care nu şi-a mai achitat de multă vreme chiria, dacă acesta este o mamă singură, şomeră, şi cu doi copii mici.

Aceste cazuri, în care afirmăm şi negăm succesiv noţiunea de dreptate, necesită lămuriri şi comparaţii, în primul rând între drept şi morală. Pentru moment, vom reţine doar că noţiunea de drept are mai multe înţelesuri, pe care le vom analiza în continuare.

2. Terminologie. Înainte de a porni la analiză, să ne oprim puţin asupra termenului „drept", care se pare că provine din cuvântul latin *„directus"*, dar înţeles în sens metaforic, pentru că acesta din urmă semnifica „drept – orizontal sau vertical –,

---

[1] În acest context, trebuie să reamintim că definirea unei noţiuni este o operaţie logică prin care i se stabileşte conţinutul, iar definiţia reflectă genul proxim şi diferenţa specifică:

- *genul proxim* este termenul de referinţă al definiţiei, adică cel mai apropiat ca sens de noţiunea definită, iar
- *diferenţa specifică* este trăsătura caracteristică a noţiunii, care o deosebeşte de toate celelalte noţiuni circumscrise genului proxim.

[2] Opinia poate deveni chiar vehementă dacă se face referire la calitatea serviciilor primite din partea statului român (sănătate, educaţie, cultură etc.) care sunt finanţate din sumele plătite cu titlul de impozit. Însă, dacă se face comparaţie cu nivelul mai ridicat de impozitare din alte ţări (de exemplu, până la 45% în Germania), atunci impozitul de 10% din România devine chiar echitabil.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

de-a dreptul, în linie dreaptă"[1]. În limba latină, cuvântul care corespundea actualului „drept" era *„jus"* (scris uneori şi aşa cum se citeşte – *„ius"*), cu semnificaţia de „drept, normă, lege". Situaţia preluării sensului metaforic nu este singulară în limba română, ci o regăsim, spre exemplu, şi în limbile franceză (*droit*), italiană (*diritto*) şi engleză (*right*).

În limba română nu regăsim diferenţierea, dar în alte limbi observăm că sunt folosite cuvinte diferite pentru „drept": alături de *„right"*, în engleză regăsim şi *„law"*; iar scrierile diferite *„droit"* şi, respectiv, *„Droit"* din limba franceză nu sunt întâmplătoare.

3. Sensurile juridice. Indiferent cum este scris, conceptul de „drept" are următoarele semnificaţii juridice[2]:

- ansamblul de norme care organizează viaţa omului în societate, care disciplinează comportamentul uman şi apără societatea de excesele indivizilor; dreptul permite oamenilor să conviețuiască într-un acelaşi loc şi în acelaşi timp; acesta mai este denumit şi *drept obiectiv* (*„law"* în limba engleză, *„Droit"* în limba franceză şi *„jus"* în limba latină; în limba română este folosit, alternativ pentru acest sens, şi cuvântul „lege"); exemple de elemente ce ţin de dreptul obiectiv sunt:

  - Codul penal[3] – lege care interzice şi pedepseşte cele mai grave fapte îndreptate contra valorilor sociale (sancţionează omorul, care vatămă viaţa omului, furtul, care îi prejudiciază patrimoniul etc.);
  - Codul civil[4] – lege ce reglementează relaţiile sociale dintre oameni, atât cele cu obiect evaluabil în bani (contractul, testamentul), cât şi cele fără un astfel de obiect (relaţiile dintre soţi, dintre părinţi şi copii etc.).

- posibilitatea unui om, a unei persoane, de a-şi valorifica un anumit interes recunoscut de către lege (de către dreptul obiectiv), adică de a avea un anumit comportament (o anumită conduită), caz în care vorbim despre *dreptul subiectiv* (în limba franceză *„droit"*, iar în limba engleză *„right"*); ca exemple ne oprim la:

  - dreptul de proprietate asupra unui automobil (caz în care conduita constă în toate acţiunile şi inacţiunile proprietarului – conducerea maşinii, parcarea ei într-un garaj etc.); şi
  - dreptul băncii de a pretinde restituirea împrumutului acordat (conduita băncii constând în notificarea împrumutatului că trebuie să plătească suma şi, respectiv, încasarea acelei sume);

---

[1] *I. Oprea, C.G. Pamfil, R. Radu, V. Zăstoiu*, Noul dicţionar universal al limbii române, Ed. Litera Internaţional, Bucureşti-Chişinău, 2008, p. 461-462.

[2] Spunem „juridice" pentru că, aşa cum am văzut mai sus, există şi sensuri de natură morală ale acestui cuvânt, ca să nu le mai punem la socoteală pe cele tehnice.

[3] Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009).

[4] Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată (M.Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Libris.RO Respect pentru oameni și cărți

- ştiinţă – *ştiinţa dreptului* – care are ca obiect de studiu dreptul obiectiv şi cel subiectiv, adică ansamblul de concepte şi principii care le alcătuiesc.

Aceste trei sensuri vor fi analizate în cursul nostru, întâi printr-o prezentare generală în acest capitol, iar apoi detaliat în câte un capitol dedicat.

§2. Dreptul obiectiv

4. Noţiune. Dreptul obiectiv este ansamblul regulilor care organizează viaţa omului în societate. Regulile sunt denumite „norme" şi, pentru că aparţin fenomenului juridic, devin „norme juridice". Ele sunt incidente în aproape toate laturile vieţii sociale.

Un bun exerciţiu de imaginaţie este încercarea de a identifica acele domenii în care dreptul – prin normele sale juridice – nu intervine; să ne gândim la:

- satisfacerea nevoilor alimentare ale omului – aici regăsim reguli privind vânzarea (operaţiunea prin care se obţin alimentele) şi protecţia consumatorului (care asigură că alimentele îndeplinesc un standard minimal de calitate);

- câştigarea banilor pentru cumpărarea alimentelor – aici vorbim fie de salariu (care este reglementat ca obiect al contractului individual de muncă), fie de alte venituri (în cazul cărora se aplică norme referitoare la dobândire, impozitare etc.).

Normele juridice reglementează chiar şi cele mai intime relaţii umane, altfel nu ar exista sancţionarea ca infracţiuni a faptelor ce aduc atingere libertăţii şi integrităţii sexuale (violul – art. 218 C.pen.; hărţuirea sexuală – art. 223 C.pen.). Aşadar, putem concluziona că dreptul reglementează cvasi-totalitatea relaţiilor umane.

Normele juridice impun reguli, deci limitează bunul cel mai de preţ al omului – libertatea[1]. Dar libertatea individului este deplină numai în măsura în care nu stânjeneşte libertatea celorlalţi, pentru că drepturile omului (expresie a libertăţii sale) pot exista numai în cadrul interacţiunii sociale[2]. Iar coexistenţa oamenilor în societate înseamnă, totodată, coexistenţa paşnică a libertăţilor acestora, iar nu afirmarea brutală şi păgubitoare pentru unii a drepturilor altora.

---

[1] O impresionantă exprimare a acestei idei o regăsim în strofa a patra a imnului naţional al României, „Deşteaptă-te, române!":

„Priviţi, măreţe umbre, Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele armate, cu focul vostru-n vine,
«*Viaţa-n libertate ori moartea!*» strigă toţi".

[2] Un om singur – cum este, de exemplu, celebrul personaj literar Robinson Crusoe – nu are drepturi, pentru că nu interacţionează cu nicio altă persoană şi, deci, nu există vreo regulă pe care el şi, respectiv, cealaltă persoană să fie nevoiţi să o respecte. Robinson are, desigur, toate posibilităţile de acţiune pe care i le oferă mediul înconjurător, dar acestea nu reprezintă drepturi (în sens juridic).

Libris.RO Respect pentru oameni și cărți

Dreptul meu de a asculta muzică nu trebuie să însemne obligarea celor din jur la a o asculta şi ei (printr-un volum al sunetului foarte ridicat), ci trebuie exercitat (folosit) cu respectarea dreptului celorlalţi la linişte (sau la a asculta muzica ce le place lor). În consecinţă, îmi voi putea asculta muzica la un volum suficient de ridicat încât să îmi facă plăcere, dar, în acelaşi timp, la un volum suficient de scăzut încât să nu îi deranjez pe ceilalţi. În acest fel, dreptul meu va fi limitat de drepturile celorlalţi.

Dreptul, ca ansamblu de norme, exprimă cerinţele structurilor sociale (grupurilor de oameni) care conduc şi ale celor care sunt conduse, organizând raporturile umane în vederea obţinerii echilibrului indispensabil între putere şi supunere. Dreptul creează contextul în care liberul arbitru (posibilitatea de a acţiona fără nicio restricţie) şi violenţa (metodă primitivă de impunere a propriei voinţe) sunt contracarate de standarde de comportament menite să facă predictibilă şi acceptabilă în societate comportarea indivizilor. Totodată, dreptul sancţionează pe cei care ignoră standardele (prin tragerea la răspundere) şi dă satisfacţie celor care le acceptă de bunăvoie (prin exemplaritatea sancţionării celor care se abat de la ele şi, eventual, prin recompense).

Participând la viaţa socială, oamenii intră în relaţii sociale; Aristotel, în opera „Politica", sublinia că omul este un animal social (*zoon politikon*)[1]. Prin reglementarea ei, dreptul transformă relaţia socială în raport juridic, în care indivizii intră în calitate de subiecte de drept, valorificându-şi sau apărându-şi interesele. Capacitatea de a proteja aceste interese individuale, în armonie cu funcţionarea ansamblului social, probează eficienţa dreptului. Altfel spus, desfăşurarea raporturilor juridice în conformitate cu normele duce la crearea ordinii de drept. Rezultă că dreptul nu este o simplă juxtapunere de reguli, ci un sistem rezultat din corelarea lor în scopul obţinerii armoniei sociale.

5. Definire. De-a lungul timpului au fost oferite mai multe definiţii ale dreptului. Iniţial, dreptul a fost raportat la morală şi la religie, sens în care unul dintre celebrii jurisconsulţi ai anticei Rome, Celsus (67-130 d. Hr.), l-a definit astfel: *„jus est ars boni et æqui"* (dreptul este arta binelui şi a echităţii)[2].

La rândul său, Cicero (106-43 î. Hr.), în opera „De Republica" (Despre republică; III, 7), scria că „este o lege adevărată, dreapta raţiune, conformă cu natura, răspândită în toţi, constantă, eternă. Această lege nu este permis să fie abrogată şi nici nu se poate deroga de la ea. Nici nu este alta la Roma, alta la Atena, alta acuma, alta mai târziu, ci o singură lege şi eternă şi neschimbătoare va cârmui pe toţi oamenii şi în toate timpurile"[3]. Ideea a fost dezvoltată de către Hugo Grotius (1583-1645) în lucrarea *„De jure belli ac pacis"* (Despre dreptul războiului şi al păcii), publicată în anul 1625, şi a pus bazele „Şcolii dreptului natural", care se opunea despotismului,

[1] *Ş. Georgescu*, Filosofia dreptului. O istorie a ideilor. Partea I, Ed. All Educational, Bucureşti, 1998, p. 41.

[2] *N. Popa*, op. cit., p. 75.

[3] Apud *N. Popa*, op. cit., p. 75.

Libris.RO Respect pentru oameni și cărți

afirmând că dreptul este deasupra regelui, care este ţinut să îl respecte, iar nu regele deasupra dreptului. Să nu uităm că un ilustru reprezentant al despotismului, trăind în acelaşi secol cu Grotius, a fost Ludovic al XIV-lea, rege al Franţei (1643-1715), cel care a afirmat că *„L'État, c'est moi"* (eu sunt statul), prin aceasta arătând că el creează dreptul, fără a i se supune.

În secolul al XIX-lea, Rudolf von Ihering (1818-1892) scria că „dreptul este forma în care statul îşi organizează, prin constrângere, asigurarea condiţiilor de viaţă ale societăţii"[1].

Dintre definiţiile contemporane ale dreptului obiectiv, le vom aminti pe următoarele:

- dreptul este *„un complex de reguli de conduită având menirea ca, pe calea unor dispoziţii generale referitoare la raporturile generale tipice, să reglementeze, într-un anumit scop, conduita previzibilă a oamenilor"*[2];
- dreptul este *„ansamblul regulilor asigurate şi garantate de către stat, care au ca scop organizarea şi disciplinarea comportamentului uman în principalele relaţii din societate, într-un climat specific manifestării coexistenţei libertăţilor, apărării drepturilor esenţiale ale omului şi statornicirii spiritului de dreptate"*[3].

Indiferent la care dintre definiţiile de astăzi ne vom opri, trebuie să reţinem elementele fundamentale, care subliniază genul proxim şi diferenţa specifică, respectiv:

- dreptul obiectiv este un sistem de reguli (norme), corelate şi coordonate între ele, norme ce alcătuiesc un sistem;
- regulile sunt fie edictate de către stat, fie elaborate de alte entităţi, dar însuşite (sancţionate, adică acceptate oficial) de stat;
- normele reglementează conduita umană în cadrul principalelor relaţii din societate (în realitate, este vorba despre cvasi-totalitatea acestor relaţii); iar
- scopul reglementării este asigurarea dreptăţii (justiţiei sociale), adică protejarea cât mai înaltă a intereselor fiecărui individ în parte, dar numai în măsura în care nu sunt vătămate în mod inacceptabil interesele celorlalţi.

§3. Dreptul subiectiv

6. Noţiune. Acesta este o posibilitate de comportament a unei persoane, în sensul că respectiva persoană poate avea ea o anumită conduită şi poate cere, în acelaşi timp, unei alte persoane să aibă o conduită corespunzătoare. În acest caz, vorbim despre *drept subiectiv*, adică dreptul ce aparţine unui subiect (unei persoane) privit(e) individual.

Conduita corespunzătoare a celeilalte persoane determină, la rândul său, noţiunea de **obligaţie**, adică îndatorirea acelei alte persoane de a avea o conduită corelată cu cea a titularului de drept subiectiv. De aici reţinem corespondenţa dintre dreptul

---

[1] *N. Popa*, op. cit., p. 77.

[2] *A.M. Naschitz*, Teorie şi tehnică în procesul de creare a dreptului, Ed. Academiei, Bucureşti, 1969, p. 87.

[3] *N. Popa*, op. cit., p. 78.

subiectiv şi obligaţia corespunzătoare: un drept nu poate exista în lipsa obligaţiei; fără obligaţie, dreptul nu are nicio valoare.

De exemplu, dreptul vânzătorului de a primi preţul lucrului vândut este corelat cu obligaţia corespunzătoare a cumpărătorului de a plăti acel preţ. Dacă cel ce cumpără nu plăteşte, dreptul celui ce vinde este inutil.

Raţionamentul este similar în ceea ce priveşte dreptul cumpărătorului de a primi, de la vânzător, lucrul cumpărat.

Aşadar, dreptul subiectiv este facultatea unei persoane (a unui subiect) de a-şi valorifica sau de a-şi apăra împotriva altei sau altor persoane un anumit interes ce îi este recunoscut[1]. Subliniem că recunoaşterea interesului o face dreptul obiectiv, în sensul că o normă prevede posibilitatea respectivă de conduită (de exemplu, dreptul unei persoane de a se căsători este recunoscut de art. 259 C.civ.).

Definirea dreptului subiectiv ne dă posibilitatea de a evoca **diferenţa dintre drept şi obligaţie**:

- *dreptul este o posibilitate*, o facultate pentru o persoană, care poate să aibă o anumită conduită, adică să-şi valorifice interesul; numai că, în aceeaşi măsură, titularul dreptului poate să renunţe la valorificare, adică să nu mai aibă conduita respectivă; de exemplu, cel care a dat cu împrumut poate să nu mai ceară înapoi suma împrumutată, care îi va rămâne împrumutatului; în acest caz, nimeni nu îl poate forţa pe împrumutător să ceară suma ori să îl sancţioneze pentru că nu a cerut-o;
- *obligaţia este o îndatorire* pentru cel ţinut de ea; astfel, dacă titularul dreptului căruia îi este corelativă obligaţia a decis să îşi valorifice interesul (dreptul), atunci persoana obligată trebuie să aibă conduita corespunzătoare; în exemplul anterior, dacă împrumutătorul a decis să ceară înapoi suma, atunci împrumutatul trebuie să o restituie, iar în caz contrar poate fi forţat să o plătească şi, respectiv, să fie sancţionat pentru că nu a plătit-o la timp (prin calcularea unei dobânzi).

Pentru definirea dreptul subiectiv, propunem următoarea formulare: *dreptul subiectiv este posibilitatea recunoscută de lege unei persoane de a avea o anumită conduită, de a pretinde altei persoane o conduită corespunzătoare şi, în caz de nevoie, de a apela la forţa de constrângere a statului pentru obţinerea acelei conduite*[2].

7. Caracteristici. Din definiţia propusă desprindem elementele caracteristice ale dreptului subiectiv:

- aceasta este o posibilitate a unei persoane;
- posibilitatea este recunoscută de lege (de către dreptul obiectiv);
- ea priveşte un anumit comportament (conduită) pe care îl poate avea persoana (titularul) şi un comportament corespunzător pe care trebuie să îl aibă o persoană (sau mai multe, întotdeauna diferite de titular);

[1] *N. Popa*, op. cit., p. 30.

[2] A se vedea, în acelaşi sens, *N. Popa*, op. cit., p. 233; *C. Voicu*, op. cit., p. 246.